

Mohácsi Csilla

Polgári jog és kötelmi jog

A követelménymodul megnevezése:

Általános környezetvédelmi feladatok

A követelménymodul száma: 1214-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-002-50

POLGÁRI JOG ÉS KÖTELMI JOG

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

A környezetvédelmi technikusok gyakran hoznak, készítenek elő határozatokat, tanulmányoznak szerződéseket, tesznek jognyilatkozatokat illetve a vállalati, önkormányzati szakjogászok munkáját segítik szakmai előkészítéssel. Nélkülözhetetlen, tehát munkájukhoz, hogy ismerjék és értsék a polgári és kötelmi jogviszonyok alapvető jellemzőit, alapelveit.

A polgári jogviszony olyan emberek közt létrejövő jogi kapcsolat, amely alapvetően vagyoni, illetve személyi természetű. Alanyai egyenjogúak és mellérendeltek. Az alanyok saját önrendelkezéssel és mozgásszabadsággal rendelkeznek, de ezen belül kötelezettségek és jogosultságok terhelik őket.

A következőkben értelmezzük a polgári jogviszony alapvető megfogalmazásait, elemeit, részletesebben foglalkozva a kötelmi jogviszonyokkal.

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

1. POLGÁRI JOG

A magyar jogrendszer csúcsát az Alkotmány képezi. Az Alkotmányra épülnek rá a különböző jogterületek és jogágak.

A jogrendszer egészét két nagy területre osztjuk: *közjogra* és *magánjogra*. A közérdekű életviszonyok szabályai a közjogban, a magánérdekű életviszonyok szabályai a magánjogba tartoznak.

A magánjog gyűjtőfogalom, amely egymástól viszonylag elkülönülő magánjogi jogágakat foglal magába. A legnagyobb és legfontosabb magánjogi jogág a **polgári jog**. Tartalmazza az egész magánjog alapelveit, általános szabályait, legfontosabb jogintézményeit.

A **polgári jog** a privát autonómia alapvető jogágazata. A **polgári jog** biztosítja és törvényileg garantálja az ember számára az önrendelkezés szabadságát, a személyiség szabad kibontakozását, önmegvalósítását. A polgári jog terjedelmét tekintve nagyobb részt *vagyonjog*, kisebb részben *személyi jog*. A polgári jog a magánjognak az az ága, amely a törvény által jogalanyisággal felruházott személyeknek a vagyoni és egyes személyi viszonyait az egyenjogúság és mellérendeltség módszerével szabályozza.

Területei az alábbiak:

1. *Általános rész*: alapvető polgári jogi fogalmakat, jogtudományi ismereteket fogalmaz meg
2. *Személyi jog*: ide tartoznak a személyek jogai, a személyiségvédelem joga és a szellemi alkotások joga.
3. *Tulajdonjog*: a tulajdonra vonatkozó elsődleges szabályokat tartalmazza.
4. *Kötelmi jog*: a polgári jogi felelősséggel és a szerződésekkel foglalkozik.
5. *Öröklési jog*: a halál esetén bekövetkező tulajdonátszállást szabályozza.

1. 1 Általános rendelkezések, alapelvek

A polgári jog alapelveinek két speciális funkciója az *értelmezési* és a *hézagpótlási funkció*.

Az *értelmezési funkció*: egyformán értelmezzék és alkalmazzák. Az egységes jogértelmezés ugyanis alapvető feltétele a jogbiztonság megvalósulásának.

Az alapelvek *hézagpótló funkciójára* pedig az általános jogi normák és az egyes életviszonyok szükségszerű különbözősége miatt van szükség.

Ilyen joghézagok kitöltésére szolgálnak az alapelvek:

- Az ésszerűség elve
- Igazságosság elve: ne csak formálisan jogszerű, igazságos is legyen
- Jogbiztonság elve: mindenkit egyenlő elbánásban részesít
- Autonóm mozgástér védelmének elve
- Rendeltetésszerű joggyakorlás elve
- Joggal való visszaélés tilalma
- Jóhiszeműség és tisztesség elve: jóhiszemű az, aki a látszattal ellentétes valóságról nem tud, és kellő gondosság mellett nem is kell tudnia. Tisztesség = erkölcsösség
- Együttműködés elve
- Elvárható magatartási mérték elve: mindenki tudja mit is vár el tőle a jog.
- Jogfejlesztő értelmezés elve

A polgári jogviszony elemei:

Egy polgári jogviszony három elemből áll: alanyokból, tárgyakból és tartalomból.

A polgári jogviszony alanyai: az ember, a nem jogi személyiségű szervezetek, a jogi személyek és az állam.

A polgári jogviszony közvetlen tárgya azon emberi magatartások összessége, amelyeknek a felek általi tanúsítása az elérni kívánt célhoz, a joghatás beálltához szükséges.

Ha a jogviszony elemei hiánytalanul megvannak, és a jogviszony rendesen lebonyolódik, jogkövetkezményként beáll a joghatás.

A polgári jogviszony tárgya: az emberi magatartás, amelyre a jogok és kötelezettségek irányulnak, közvetett tárgya pedig a dolog, amelyre az emberi magatartás irányul.

A polgári jogviszony tartalmát a jogviszony alanyait megillető jogosultságok és az őket terhelő kötelezettségek alkotják.

1.2 Személyi jog

A polgári jog „Személyek joga” része foglalkozik a polgári jog alanyaival, jogképességükkel, személyiségvédelmükkel, és az emberi személy cselekvőképességével.

A személyi jog területei:

- a polgári jog alanyainak jogképessége (az embernek és a jogi személynek az a képessége, hogy polgári jogviszony alanya lehet, azaz jogai és kötelességei lehetnek),
- cselekvőképesség (az embernek az a képessége, amelynek alapján saját nevében jogokat szerezhet, és kötelezettségeket vállalhat),
- jogi személyek (keletkezése, megszűnése, képviselése, felelősségének általános szabályai, egyes különösen fontos jogi személyek),
- személyiségvédelem (az emberi és jogi személyek értékét védi).

Szoros kapcsolatban áll néhány más polgári jogi jogterülettel:

- családi jog (az ember legfontosabb személyi kapcsolatait rendezi, a kapcsolódó vagyoni szabályokkal),
- szellemi alkotások joga (az alkotó ember legfontosabb személyi–személyiségi viszonyait rendezi a kapcsolódó vagyoni szabályokkal),
- orvosi jog (beteg ember személyiségével kapcsolatos kérdések).

A személyiségi jog sajátos védelmi rendszert alakított ki, nevezetesen az erkölcsi jellegű szankciókat és a nem vagyoni kár intézményét.

A személyiségi jogok az ember értékét, szellemi és fizikai egységét, szabadságát védik, az emberi jogokból és az Alkotmányból kiindulva, sajátos polgári jogi védelmi eszközökkel (erkölcsi védelem és nem vagyoni kártérítés).

A személyhez fűződő jogok sérelmét jelenti különösen az egyenlő bánásmód követelményének megsértése, a lelkiismereti szabadság sérelme és a személyes szabadság jogellenes korlátozása, a testi épség, az egészség, valamint a becsület és az emberi méltóság megsértése.

Névvédelem:

A név viselésének a jogi jelentősége az, hogy a névben testesül meg a személyiség a társadalom előtt. Minden személyt a saját nevéhez való kizárólagos jog illeti meg, ezért másokat annak jogtalan használatából kirekeszthet.

Mindenkinek joga van a névviseléshez:

- Tudományos, irodalmi, művészi vagy egyébként közszerepléssel járó tevékenységet – mások jogainak és törvényes érdekeinek sérelme nélkül – felvett névvel is lehet folytatni.
- A névviselési jog sérelmét jelenti különösen, ha valaki jogtalanul más nevét használja, vagy jogtalanul máséhoz hasonló nevet használ. A tudományos, irodalmi vagy művészi tevékenységet folytató – ha neve összetéveszthető a már korábban is hasonló tevékenységet folytató személy nevével – az érintett személy kérelmére saját nevét is csak megkülönböztető toldással vagy elhagyással használhatja e tevékenység gyakorlása során.

A jó hírnév, a becsület és az emberi méltóság védelme:

A személyhez fűződő jogok védelme kiterjed a *jó hírnév* védelmére is. A *jó hírnév* sérelmét jelenti különösen, ha valaki más személyre vonatkozó, azt sértő, valótlan tényt állít, híresztel, vagy való tényt hamis színben tüntet fel. A hírnév társadalmi, közéleti, gazdasági ismertséget jelent. Ez az ismertség lehet kedvező vagy kedvezőtlen. A törvény csak a kedvező hírnevet, a "jó" hírnevet védi.

A *becsület* az egyéni értékek elismerését jelenti a társadalom részéről, s e területen az emberi személy akarata a kiindulópont arról, hogy mit is tekint személyes értékének. A becsületsértés megvalósulhat megszegés, megalázás esetén.

Az *emberi méltóság* minden embert megillető emberi alapjog. Mindenki tartozik olyan életvitelt kialakítani, mely méltó az emberhez. Másrészt minden természetes és jogi személy köteles tartózkodni az olyan magatartástól, amely mást gátol az emberhez méltó magatartásban. Az emberi méltóság sérelme megvalósulhat valamely nem, népcsoport, faj, felekezet, nemzetiség kisebbségét hirdető és kifejező magatartással.

Képmás és hangfelvétel védelme:

A személyhez fűződő jogok megsértését jelenti a más képmásával vagy hangfelvételével kapcsolatos bármiféle visszaélés. Képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához – a nyilvános közszereplés kivételével – az érintett személy hozzájárulása szükséges.

A személyiségi jogok megsértésének minősül a képmással és a hangfelvétellel való bármiféle visszaélés. A visszaélésnek számos formája lehet, pl. visszaélésszerű készítés, felhasználás, vagy nyilvánosságra hozatal.

Titokvédelem és a magánlakás védelme:

Személyhez fűződő jogokat sért, aki a levéltitkot megsérti, továbbá aki a magántitok vagy üzleti titok birtokába jut, és azt jogosulatlanul nyilvánosságra hozza vagy azzal egyéb módon visszaél. A titok az emberek szűk köre által ismert, adott személyre vonatkozó tények, adatok, következtetések, melyeknek egy zárt körből való kikerülése sérti az adott személy érdekét. A titkok köre nagyon tág, így érdekesebb titokszféráról beszélni.

Az Alkotmány 59.§ – mindenkit megillető jogként határozza meg a magántitok és a személyes titok védelméhez való jogot. A titokkal rendelkezni jogosult személyt nevezzük a titok urának, aki részben jogosult dönteni a titok nyilvánosságra hozataláról és jogsérelem esetén igénybe veheti a jogvédelmi eszközöket. A titokvédelem megjelenik a Postatörvényben, a Tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló törvényben, és az Egészségügyi törvényben is.

Az adatvédelem:

A számítógéppel vagy más módon történő adatkezelés és adatfeldolgozás a személyhez fűződő jogokat nem sértheti. A nyilvántartott adatokról tájékoztatást – az érintett személyen kívül – csak az arra jogosult szervnek vagy személynek lehet adni. Ha a nyilvántartásban szereplő valamely tény vagy adat nem felel meg a valóságnak, az érintett személy a valótlan tény vagy adat helyesbítését külön jogszabályban meghatározott módon követelheti.

1.3 Tulajdonjog

A tulajdonjog dologi jogviszony, amely a dolog és a dolog tulajdonosa között jön létre.

A tulajdonjog tárgya minden birtokba vehető dolog. Köztulajdont és magántulajdont különböztetünk meg, amely egyenlő jogvédelmet élvez a polgári jog szempontjából.

A dolgok csoportosítása:

Forgalomképesek azok a dolgok, amelyek szabadon átruházhatók.. A korlátozottan forgalomképes dolgok esetében a jogalkotó nem zárja ki a forgalomképességet, csupán korlátozza azt (pl. alanyi körét, forgalmazás területeit, stb). A forgalomképtelen dolgok a gazdasági forgalomból ki vannak zárva, azaz ezekre a dolgokra tulajdonváltás nem jöhet létre.

Forgalomképtelenek pl. az állami tulajdon kizárólagos tárgyai:

- a föld méhének kincsei,
- a folyóvizek, a csatornák és természetes tavak, valamint ezek medre,
- a folyóvíz elhagyott medre és a folyóvízben újonnan keletkezett sziget,

- az országos közutak, vízi utak és az országos közforgalmú kikötők, a nemzetközi közforgalmú repülőtér, továbbá az ország területe feletti légtér,
- a távközlési alaphálózat és a távközlésre felhasználható frekvenciák,
- az atomenergia alkalmazását szolgáló üzemi létesítmények, berendezések és nukleáris anyagok,
- a közcélú villamosművek, az energiaszolgáltatás és -szállítás országos távvezeték-hálózata.

A dolgok lehetnek ingatlanok és ingók. Ingatlan dolgok a földterületek és a velük összeköttetésben lévő dolgok, mint például a ház. Minden más dolog ingó. A helyettesíthető és nem helyettesíthető dolog megkülönböztetése különösen fontos. Helyettesíthető az a dolog, amit mérték vagy szám szerint tartanak nyilván (pl. 5 t kukorica, 2 hl bor). Nem helyettesíthető, amelynek az egyedisége lényeges (pl. Paál László festményei).

A tulajdonjog alanya lehet természetes és jogi személy is.

A tulajdonjog tartalma alatt azokat a jogokat és kötelezettségeket értjük, amellyel a tulajdonost illetik, terhelik.

A tulajdont megkülönböztethetjük:

- forgalomképesség szerint: forgalomképes, forgalomképtelen, korlátoltan forgalomképes;
- rendeltetés szerint: ingó és ingatlan vagyon;
- oszthatóság szerint: osztható és oszthatatlan;
- helyettesíthetőség szerint: helyettesíthető, helyettesíthetetlen;
- összetett vagy egyedi jelleg szerint.

A tulajdonjogot birtokló személyt jogok és kötelezettségek illetik meg a tulajdonával kapcsolatban.

A tulajdonos alapvető jogai és kötelezettségei:

- a birtoklás joga és a birtokvédelem,
- a használat és a hasznok szedésének joga,
- a rendelkezési jog (a dologra vonatkozó jogviszonyok létesítése és megszüntetése)
- a dologgal járó terhek, kárveszély és a sürgősségi helyzetben okozott kár elviselése.

A *birtoklás joga* alapján a tulajdonosnak jogában áll a dolgot hatalmában tartani, és ezt az állapotot megőrizni.

A *használat és a hasznok szedés joga* annyit jelent, hogy a tulajdonos a dolgot használhatja, és joga van a dolog szaporulatára, a termékre, terményre, jogi szaknyelven szólva az ún. gyümölcsre, amely a dologból származik.

A *rendelkezési jog* azt jelenti, hogy a tulajdonos a dologon további polgári jogi jogviszonyokat létesíthet, illetve a tulajdonjogviszonyt megszüntetheti.

A rendelkezési jog kiterjed:

- a dolog birtokának átengedésére

- a dolog használatára vagy hasznainak szedésére vonatkozó jog átengedésére
- a dolog biztosítékul adására vagy egyéb megterhelésére
- a tulajdonjog átruházására
- a tulajdonjoggal való felhagyásra (kivéve az ingatlant).

A tulajdonost megillető jogoknak is vannak korlátai. A szomszédjog azt jelenti, hogy a tulajdonos a dolog használata során köteles az olyan magatartástól tartózkodni, amellyel másokat, így a szomszédait indokolatlanul zavarja, vagy veszélyezteti jogaik gyakorlását.

A rendelkezési jog is korlátozható, sőt, teljesen ki is zárható. Erre szolgál az ún. elidegenítési és terhelési tilalom. Leggyakrabban szerződéssel keletkezik. (Az OTP-kölcsönnel épített, vásárolt lakások a nyújtott kölcsön fedezetéül is szolgálnak. Ezért az OTP elidegenítési és terhelési tilalom kikötésével akadályozza meg, hogy az adós a hitelkiegénylítés előtt – az OTP engedélye nélkül – eladja a lakást.)

A tulajdonjogviszony tartalmának kötelezettségi oldala is van:

- a közterhek viselése (pl. adó, illeték)
- kárveszély viselése
- szükséghelyzetben a dolog igénybevételének, felhasználásának eltérése (kizárólag akkor, ha az arra jogosult szervek által, szakfeladataik ellátásához szükséges mértékben valósul meg mindez.)

A tulajdonjog keletkezhet önálló, új tulajdoni jogviszony alapján (eredeti szerződésmód), illetve valamely más személytől származtatottan, egy már fennálló tulajdoni viszonyban bekövetkező alanyváltozással (származékos szerződésmód). Utóbbi esetben értelemszerűen az új tulajdonos a korábbi helyébe lép. A szerződésmódokat attól függően csoportosíthatjuk, hogy ingatlan vagy ingó dolog tulajdonjogának megszerzéséről van szó.

Eredeti szerződésmódok:

ingók:

- elbirtoklás: aki bármely dolgot 10 éven át sajátjaként birtokol és gondoz.
  - hatósági határozat vagy árverés,
- gazdátlan javak elsajátítása,
- találás: más tulajdonában lévő dolgot talált és annak tulajdonára igényt tart, de megtett mindent, hogy a dolgot jogos tulajdonosa visszakaphassa.

ingatlanok:

- elbirtoklás
- kisajátítás
- hatósági határozat vagy árverés

Származékos szerződésmódok:

ingók:

- átruházás
- termék, termény, szaporulat elsajátítása
- vadak, halak tulajdonjogának megszerzése
- feldolgozás
- egyesítés
- öröklés

ingatlanok:

- átruházás
- növedék: egy terület tulajdonosa megszerzi mindazoknak a dolgoknak a tulajdonját, amelyek utóbb váltak a terület alkotórészévé,
- beépítés,
- ráépítés,
- öröklés.

1.4 A kötelmi jog

1.4.1 A kötelelem fogalma

Két vagy több személy közötti mellérendelt jogviszony, amelynél fogva kikényszeríthető kötelezettség keletkezik valamely szolgáltatás teljesítésére, ugyanakkor jogosultság a szolgáltatás követelésére.

A *kötelmet* meg kell különböztetni a *kötelezettségtől*. A kötelelem mindig kötelezettségek összessége, amelyek közül egy vagy több fő kötelezettség. A fő kötelezettséggel kifejezésre kerül a jogosultnak a kötelelemmel szolgált érdeke. A mellék kötelezettségek arra irányulnak, hogy a jogosultnak a kötelelemmel szolgált érdeke minél teljesebben és biztosabban valósuljon meg.

1.4.2 A kötelmi jogviszony keletkezése

- Szerződésből,
- jogellenes károkozásból,
- egyoldalú jogügyletből,
- közhatalmi aktusból,
- jogalap nélküli gazdagodásból,
- egyéb, törvényben szabályozott tényállásból.

A polgári jogban a legfontosabb és leggyakrabban előforduló kötelmi jogviszonyt keletkeztető tényállások, a *szerzések*, valamint a *jogellenes károkozások* során jönnek létre.

Az *egyoldalú jogügylet* olyan ingyenes jogügylet, amellyel a nyilatkozó saját vagyona terhére vállal kötelezettséget, például végrendelet, díjkitűzés.

A *közhatalmi aktus* kivételes, feltételhez kötött kötelemalapító tényállás.

Feltételei:

- jogszabály, vagy törvényes jogkörében eljáró állami vagy önkormányzati hatóság írja elő,
- a szolgáltatás alanyai, valamint az általuk kötelezően tanúsítandó magatartás kellőképpen meghatározott legyen

Jogellenes károkozás esete: aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentésül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az, az adott helyzetben általában elvárható.

Jogalap nélküli gazdagodás esetén, aki másnak rovására jogalap nélkül jut vagyoni előnyhöz, köteles ezt az előnyt visszatéríteni. Az alaptalan gazdagodás fennállhat a gazdagodó felróhatósága hiányában is. Az egységes bírói gyakorlat alapján a szerződéses kapcsolat kizárja a jogalap nélküli gazdagodás szabályainak alkalmazását.

Egyéb, törvényben szabályozott tényállásból is keletkezhet kötelelem, például családjogban, a házastársak vagyoni viszonyaival kapcsolatban.

1.4.3 A polgári jogi szerződés

A szerződés két vagy több személy jogi hatást kiváltó, egybehangzó akaratnyilatkozata.

A szerződés fogalmának legfontosabb elemei:

- az akarat,
- a nyilatkozat és
- a célzott jogi hatás.

A célzott jogi hatást akarnia kell a szerződő feleknek. A nyilatkozat az akarat kifejezése, amely szóban, írásban vagy ráutaló magatartással történő közlés. A jogi hatás az a cél, amelynek elérésére a jognyilatkozat irányul. A jogi hatás attól függően más és más, hogy milyen fajtájú szerződésről van szó. A szerződések megkötéséhez cselekvőképességre van szükség. A cselekvőképesség azt jelenti, hogy valaki képes arra, hogy saját nevében, saját akarat elhatározásával jogokat szerezzen és kötelezettségeket vállaljon.

Szerződés alanyai

Szerződés jogosultja vagy kötelezettje – szerződő fél – lehet minden jogképességgel rendelkező személy (jogalany)

Alanyváltozás

Engedményezésről beszélünk, ha a szerződés jogosultja a szerződésből eredő követelését másra ruházza.

Tartozásátvállalás esetében a szerződés kötelezeti oldalán áll be változás (azaz a szerződéses kötelezettség teljesítését vállalják át).

A szerződési akarat és kifejezése

A szerződés a felek akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezésével jön létre.

A szerződés létrejöttéhez a feleknek a lényeges, valamint a bármelyikük által lényegesnek minősített kérdésekben való megállapodása szükséges. Nem kell a feleknek megállapodniuk olyan kérdésekben, amelyeket jogszabály rendez.

Ha a Ptk.-nak a szerződésekre vonatkozó rendelkezéseitől a felek egyező akaratú eltérhetnek, a felek megállapodásának kell tekinteni – eltérő rendelkezésük hiányában – valamely szerződésnek nemzetközi megállapodásban, vagy szabályzatban meghatározott feltételeit is.

(A felek a szerződés megkötésénél együttműködni kötelesek, és figyelemmel kell lenniük egymás jogos érdekeire. A szerződéskötést megelőzően is tájékoztatniuk kell egymást a megkötendő szerződést érintő minden lényeges körülményről.

Ha a szerződéskötési kötelezettség esetében a szerződési nyilatkozatok eltérnek egymástól, a felek kötelesek álláspontjaik egyeztetését megkísérelni.

A szerződéskötési kötelezettség körében, ha a felek nem állapodnak meg, a bíróság – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a szerződést létrehozhatja és tartalmát megállapíthatja. Nem hozza létre a bíróság a szerződést, ha a szerződéskötésre kötelezett fél bizonyítja, hogy a szerződés teljesítésére nem képes, vagy a szerződés teljesítése nemzetgazdasági érdeket sértene.

A szerződéskötési kötelezettség körében a bíróság a szerződést nemzetgazdasági érdekből is módosíthatja, megszüntetheti, felbonthatja vagy hatályában fenntarthatja.

Ha a felek megállapodása valamely nem lényeges kérdésre nem terjed ki, és a kérdést jogszabály vagy más kötelező rendelkezés sem rendezi, a bíróság a szerződést – a szerződés céljának és tartalmának figyelembevételével – a forgalmi szokások alapján kiegészítheti.

A szerződési nyilatkozatot vita esetén úgy kell értelmezni, ahogyan azt a másik félnek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett.

Ha valaki jogáról lemond, vagy abból enged, nyilatkozatát nem lehet kiterjesztően értelmezni.

A szerződés alakja

Szerződést jogszabály ellenkező rendelkezése hiányában

- akár szóban,
- akár írásban lehet kötni.
- a szerződési akaratot ráutaló magatartással is kifejezésre lehet juttatni.

A nyilatkozattétel elmulasztása - ha az nem ráutaló magatartás - csak akkor minősül elfogadásnak, ha ezt jogszabály rendeli, vagy ha a felek ebben megállapodtak.

Jogszabály a szerződésre meghatározott alakot szabhat. Az alakiség megsértésével kötött szerződés - ha jogszabály másként nem rendelkezik - semmis.

A felek által kikötött alak csak akkor feltétele a szerződés érvényességének, ha kifejezetten ebben állapodtak meg. Ilyen esetben a teljesítésnek vagy egy részének elfogadásával a szerződés akkor is érvényessé válik, ha az alakiséget mellőzték.

Ha jogszabály vagy megállapodás írásbeli alakot rendel, legalább a szerződés lényeges tartalmát írásba kell foglalni. Ha az írásbeli alakot jogszabály rendeli, és a szerződő fél nem tud vagy nem képes írni, a szerződés érvényességéhez közokirat vagy teljes bizonyító erejű magánokirat szükséges.

Ha jogszabály vagy a felek megállapodása a szerződés érvényességéhez írásbeli alakot rendel, jogszabály eltérő rendelkezése hiányában írásbeli alakban létrejött szerződésnek kell tekinteni a levélváltás, a táviratváltás és a távgépíron történt üzenetváltás útján létrejött megegyezést.

A közokirat minden más alakszerűséget pótol.

A jogi képviselő

Szerződést kötni nemcsak személyesen lehet, hanem más személy, azaz képviselő útján is.

A képviselő olyan helyettesítés a jognyilatkozatok (akaratnyilatkozatok) tételében és elfogadásában, amely során a képviselő cselekménye által a képviselt válik jogosítottá, illetőleg kötelezetté.

A képviselő alapulhat:

- törvényen vagy hatósági rendelkezésen - *törvényes képviselő*
- jogi személy alapszabályán, szervezeti szabályzatán - *szervezeti képviselő*
- egyoldalú címzett jogügyleten (meghatalmazáson) - *jogügyleti képviselő*.

Törvényen alapul a képviselői joga pl. a szülőnek. A szülői felügyelet a gyermek megszületésével kezdődik, s kiterjed a gyermek gondozására, nevelésére, a kiskorú vagyonának kezelésére, a kiskorú törvényes képviselőjére. A szülők a felügyeletet együttesen gyakorolják, a gyermekkel szemben az apának és az anyának egyenlő jogai és kötelezettségei vannak. Ha a szülők külön élnek, akkor a felügyeletet az a szülő gyakorolja, amelyiknél a gyermeket elhelyezték. A másik szülőnek persze joga van a gyermekével ilyen esetben is találkozni, ez az ún. látogatás.

Hatósági rendelkezésen alapul a képviseleti joga pl. a gyámnak és a gondnoknak is. A gyámhatóság hivatalból gyámot rendel ki az olyan kiskorúnak, akinek mindkét szülője meghalt, vagy élnek ugyan a szülei, de azok szülői felügyeleti jogukat nem gyakorolhatják, mert ismeretlen helyen tartózkodnak stb. A gyám a szülői felügyeletet gyakorolja. Mind a szülő, mind a gyám felügyeleti joga akkor szűnik meg, amikor a gyermek nagykorú lesz. Ha valakit korlátozottan cselekvőképesnek vagy cselekvőképtelennek minősít a bíróság, akkor egyúttal számára gondnokot is kirendel, aki rendszerint e tevékenység ellátására alkalmas hozzátartozó.

A jogügyleti képviseletről nagyon fontos tudnunk, hogy a képviselő jogkörét pontosan meg kell határozni, mert ellenkező esetben a képviselő súlyos hátrányokat okozhat a képviselt személynek. Ha a képviselő a képviseleti jogkörét túllépve vagy képviseleti jogkör hiányában jár el, álképviselőről beszélünk. Az álképviselő által kötött szerződés érvénytelen, kivéve ha a képviselt személy az álképviseleti eljárást utólag jóváhagyja.

A szerződés tárgya és tartalma

A *szerződés tárgya* a szolgáltatás. A szolgáltatás az a magatartás, amelyet a jogosult a kötelezettől követelhet, illetőleg, amelyet a kötelezet a szerződés alapján tanúsítani köteles. A szerződésben kikötött szolgáltatás valamely dolog, pénz, esetleg jog, adására, átadására, valamely tevékenységre: valaminek a tervezésére, elkészítésére, átalakítására, üzembe helyezésére, megjavítására, szerelésére, valamely tevékenység ellátására, vagy valamitől való tartózkodásra, valaminek az eltűrésére irányulhat.

A szerződés tartalmát a felek, a jogszabályok keretei között szabadon határozzák meg. Ahhoz, hogy a szerződés a kellő joghatással és a felek szándékait tükrözően jöjjön létre, a felek a jogszabályban előírt, és az általuk lényegesnek tartott tartalmi elemeket kell a szerződésben foglalniuk.

Jogszabály a hatályba lépése előtt megkötött szerződések tartalmát csak kivételesen változtathatja meg. Ha a szerződés megváltozott tartalma bármelyik fél lényeges jogos érdekeit sérti, a fél kérheti a bíróságtól a szerződés módosítását, vagy – ha jogszabály másként nem rendelkezik – a szerződéstől elállhat.

A szerződés a szolgáltatások szempontjából lehet:

- visszterhes vagy
- ingyenes.

Visszterhes a szerződés, ha az egyik szolgáltatással szemben olyan ellenszolgáltatás áll, amely értékét tekintve egyensúlyban van a szolgáltatással, vagyis mindkét fél tartozik egymásnak. A legtöbb szerződés visszterhes, ilyen az adásvételi, vállalkozási vagy a bérleti szerződés is.

Ingyenes szerződés, például az ajándékozási szerződés.

A szerződés megkötése

A szerződés a következőképpen jön létre:

- az egyik fél ajánlatot tesz
- a másik fél ezt az ajánlatot elfogadja.

Szerződéskötésre irányuló ajánlatot (akaratnyilatkozatot) háromféle alakban lehet tenni:

- szóban (pl. együttesen jelenlévő felek között, telefonon)
- írásban (pl. levél, távirat)
- ráutaló magatartással (pl. pénz bedobása valamilyen árucikket árusító automatába).

Az ajánlattevő egy ideig az ajánlatához kötve van (ajánlati kötöttség). Az ajánlati kötöttség időtartamát célszerű az ajánlatban meghatározni, az ajánlati kötöttséget ki is lehet zárni. Az ajánlati kötöttség kérdését diszpozitív szabályok rendezik. Ez azt jelenti, hogy ha az ajánlatban nincs rendelkezés az ajánlati kötöttségre, úgy ezek a szabályok érvényesülnek, nevezetesen: Jelenlévők és telefonon tett ajánlat esetén megszűnik az ajánlati kötöttség, ha az ajánlatot nyomban el nem fogadják.

Szerződés teljesítése

A szerződés akkor tölti be rendeltetését, ha a felek elérték azt a fő gazdasági célt, aminek érdekében a szerződést létrehozták. Ez akkor következik be, ha a szerződést szerződésszerűen teljesítették. A szerződés teljesítése három lényeges elemre bontható:

- a teljesítés helyére
- a teljesítés idejére
- a teljesítés módjára.

A *teljesítés helye* rendszerint a kötelezett lakóhelye (székhelye). Ha a dolgot a kötelezett székhelyéről más helyre kell elszállítani, úgy a teljesítés helye a következők szerint alakul:

- ha a dolgot a kötelezett saját fuvarszközzel szállítja el, akkor a teljesítés helye a jogosult székhelye
- ha a jogosult szállítja el a dolgot a saját fuvarszközzel, akkor a kötelezett székhelye lesz a teljesítés helye
- ha a dolgot fuvarozó vagy szállítmányozó által juttatták el rendeltetési helyére, akkor az a hely lesz a teljesítés helye, ahol azt a fuvarozónak, szállítmányozónak fuvarozás céljából átadják.

A *teljesítés idejének* elmulasztása a szerződésszegés egyik legfontosabb esetét, a *késedelmet* vonja maga után.

Hogyha a felek a szerződésben teljesítési időt nem határoztak meg, akkor bármelyik fél esedékessé teheti a másik fél tartozását azzal, hogy a maga részéről a teljesítést felajánlja. A felek a szerződésben a teljesítés idejét illetően konkrétabb rendelkezéseket rögzítenek, meghatározhatják teljesítési határnap vagy teljesítési határidő kitűzésével. A határnap azt jelenti, hogy egy meghatározott napon kell a szerződést teljesíteni. A teljesítési határidő egy időtartam, amelynek kezdete után és vége előtt kell teljesíteni a szerződést. Előfordulhat, hogy a kötelezett a teljesítési határidő kezdete vagy a teljesítési határnap előtt felajánlja a teljesítést, azaz előszállításra törekszik. Erre csak akkor van lehetőség, ha a jogosult beleegyezik. Pénzszolgáltatás esetében előre teljesíteni a jogosult beleegyezése nélkül is lehet, hiszen ez a jogosultnak semmiféle nehézséget nem okozhat.

Lényeges szabály, hogy ha a teljesítési határidő utolsó napja munkaszüneti nap, akkor a határidő a következő munkanapon jár le.

A teljesítés módjára vonatkozóan a felek a szerződés teljesítésekor együttműködni kötelesek. A jogosultnak minden olyan eszközzel segítenie kell a kötelezett teljesítését, ami az adott helyzetben általában elvárható.

Szerződésszegés és jogkövetkezményei

A jog szerződésszegés esetén szankciókkal igyekszik a jogsértő magatartást megtorolni, s lehetőség szerint gondoskodik az érdeksérelem kiküszöböléséről is.

Szerződésszegés minden olyan magatartás, körülmény vagy állapot, amely a szerződésbe ütközik, vagy egyébként sérti valamelyik félnek a szerződéssel kapcsolatos jogait.

A szerződésszegés lehet *objektív* és *szubjektív*.

- Objektív szerződésszegés az a körülmény vagy állapot, amely a szerződésbe ütközik, bár az egyik fél felróható magatartására sem vezethető vissza. A jog ilyen esetekben olyan eszközöket alkalmaz (objektív alapú szankciók), amely a szerződés értékegyensúlyának megóvása vagy ennek sikertelensége esetén a szerződés felszámolása irányába hatnak.
- Szubjektív szerződésszegésről akkor van szó, amikor a szerződés megszegése valamelyik vagy mindkét fél felróható magatartására vezethető vissza, tehát ha a felek valamelyike a szerződés teljesítése érdekében nem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. A jog felróható szerződésszegés esetén az objektív alapú szankciókkal együtt visszatartó, nevelő célzatú, ún. szubjektív szankciókat is alkalmaz.

A szerződésszegés esetei:

- kötelezetti késedelem,
- jogosulti késedelem,
- hibás teljesítés,
- lehetetlenülés,
- a teljesítés végleges megtagadása a kötelezett részéről.

A *kötelezett késedelméről* akkor beszélünk, ha a teljesítési határnap vagy határidő eredménytelenül eltelt. Teljesítési határidő hiányában a jogosult a saját teljesítésének felajánlásával a kötelezett egyidejű teljesítését követelte, s ez nem hozott eredményt, vagy eltelt az az időtartam, amely a dolog előállításához általában szükséges, s a kötelezett ennek ellenére nem teljesít.

Kizárja a kötelezett késedelmét, ha

- a jogosult késedelembe van,
- a felek a határidő lejárta előtt a teljesítési időt módosították, s az új határidő még nem járt le.

Az objektív kötelezeti késedelem szankciói:

A jogosult továbbra is követelheti a teljesítést.

A jogosult a szerződéstől elállhat:

- ha már nem áll érdekében a szolgáltatás (érdekmúlás)
- ha a szerződésben kikötötte az elállás jogát (fix határidős szerződés)
- ha a póthatáridő eredménytelenül telt el.

Pénztartozás esetén akkor is kamatot kell fizetni, ha a szerződés kamatkikötést nem tartalmazott.

Szubjektív (felróható) kötelezeti késedelem esetén – az előbbi objektív alapú szankciókon túl – a kötelezett

- a késedelemmel okozott kárt köteles megtéríteni
- a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett károsodásért felelősséggel tartozik.

A jogosult késedelembe esik, ha

- a szerződésszerűen felajánlott teljesítést nem fogadja el
- elmulasztja azokat az intézkedéseket, nyilatkozatokat, amelyek a kötelezett szerződésszerű teljesítéséhez szükségesek
- a teljesítés megtörténtéről nem állít ki nyugtát

Az objektív jogosulti késedelem szankciói:

- A jogosult továbbra is köteles a szerződésszerű magatartásra.
- A kötelezett késedelmébe nem állhat be, illetőleg a jogosulti késedelem ideje alatt szünetel.
- A kárveszélyviselés a jogosultra száll át, ha a teljesítéssel is átszállt volna.
- A jogosultnak viselnie kell a dolog őrzésével kapcsolatos költségeket.
- Pénztartozás után kamat akkor sem jár, ha a szerződés kamatkikötést tartalmazott.

Szubjektív jogosulti késedelem esetén a jogosult az előbbi jogkövetkezményeken túl köteles megtéríteni mindazt a kárt, amelyet a kötelezett a késedelem következtében szenvedett el.

A *hibás teljesítés* a szerződésszegés számos esetét felöleli, így különösen

- a minőséghibás teljesítést
- a mennyiségi hibát
- azt az esetet, amikor más dolgot szolgáltatnak, s nem azt, amire szerződtek (aliud szolgáltatás)
- a használati utasítás, a veszélyekre felhívás stb. elmulasztása.

A kötelezett szavatol azért, hogy a szolgáltatás a teljesítéskor rendelkezik a törvényben meghatározott és a szerződésben kikötött kellékekkel.

Ha a kötelezett a törvényes vagy a szerződésben kikötött kellékeket nem tudja biztosítani, akkor vele szemben a jogosultat ún. kellékszavatossági jogok illetik meg.

A kellékszavatossági jogok a következők:

Egyedileg meghatározott (konkrétan megjelölt) szolgáltatásnál

- kijavítás
- árleszállítás
- elállás érdekmúlás esetén (a hiba nem javítható, a hiba kijavítását a kötelezett nem vállalja, a hiba kijavítása rövid idő alatt értékcsökkenés és a jogosult érdekeinek sérelme nélkül nem lehetséges).

Fajlagosan (fajta és mennyiség szerint) meghatározott szolgáltatás esetén

- kijavítás
- árleszállítás
- csere, ha a hiba rövid idő alatt, értékcsökkenés és a jogosult érdekeinek sérelme nélkül nem javítható
- elállás ugyanazokban az esetekben, mint az egyedileg meghatározott szolgáltatás esetén.

A szavatossági jogok közül a választás a jogosultat illeti meg. Ha a jogosult a kijavítást vagy az árleszállítást választja, a kötelezett – ha ezzel nem sérti a jogosult érdekeit – a dolgot kicserélheti. A szavatossági jogok érvényesítése a teljesítéstől számított hat hónapon belül lehetséges. (Menthető ok esetén a teljesítéstől számított egy évig, tartós használatra rendelt dolognál pedig három évig.) Ezek a határidők jogvesztő jellegűek.

A felróható hibás teljesítés esetében a szavatossági jogok érvényesítésén túl a jogosult a hibás teljesítésből származó kárainak a megtérítését is követheti.

Ha a szerződés valamely, megkötés után bekövetkezett okból nem teljesíthető, akkor *lehetetlenülről (meghiúsulásról)* beszélünk.

Okai:

- fizikai (pl. az egyedileg meghatározott szolgáltatás megsemmisült)

- jogi (pl. a teljesítést jogszabály megtiltja)
- érdekbeli (a szerződés csak aránytalan áldozatok, előre fel sem mérhető nehézségek árán lehetne teljesíteni, s ezt a kötelezettől elvárni nem lehet).

Az objektív lehetetlenülés esetében a szerződés megszűnik. A dolog elpusztulása a tulajdonos kára lesz, s amit már teljesítettek, azt vissza kell adni.

A felróható lehetetlenülés szankciói:

- Ha a lehetetlenülés a jogosultnak róható fel, úgy a kötelezett szabadul a kötelezettsége alól és ellenszolgáltatást, valamint az ezt meghaladó kárának megtérítését követelheti.
- Ha a lehetetlenülés a kötelezettnek róható fel, úgy a jogosult választhat, vagy teljes (vagyonilag is kiterjedő) kártérítést követel, de ez esetben az ellenszolgáltatást teljesítenie kell
- a szerződéstől eláll, és csak a szerződés megkötéséből eredő kárának megtérítését követeli.

Ha a kötelezett a teljesítést végleg megtagadja, akkor a jogosult választhat a felróható kötelezett kisédelem vagy a kötelezettnek felróható lehetetlenülés szankciói között.

A szerződést biztosító mellék kötelezettségek:

A polgári jog további eszközöket is állít a felek szerződéses érdeke érvényesítésének szolgálatába, ezeket foglalót, a kötbért, a jogvesztés kikötését és a jótállást.

A szerződés megkötésekor, a kötelezettségvállalás jeléül *foglaló* adható. A foglaló lehet pénz, de lehet valamilyen dolog is. A foglalóként átadott pénz vagy dolog e minőségének a szerződésből feltétlenül ki kell tűnni.

Ha a szerződés megkötése után annak a félnek róható fel, aki a foglalót adta, akkor az a foglalót elveszti.

Ha viszont annak róható fel a megkötés, aki a foglalót kapta, akkor az a foglaló összegének kétszeresét köteles visszafizetni.

Ha a megkötés mindkét félnek vagy egyiknek sem róható fel, akkor a foglaló visszajár.

A foglalónak kárátalány funkciója is van, ugyanis a foglaló összegét meg nem haladó kár összegét nem kell bizonyítani. Ha a kár nagysága a foglaló értékét meghaladja, úgy a többletkár megtérítése követelhető.

A szerződés teljesítése esetén a foglaló a vételár összegébe beszámít, vagy pedig vissza kell azt adni. Gyakori probléma a foglaló és a vételárelőleg elhatárolása. Ha vitás, hogy az átadott pénzösszeg foglalónak vagy vételárelőlegnek minősül-e, akkor ez utóbbit kell vélelmezni.

A *kötbér* a szerződés nem vagy nem szerződés szerű teljesítésének esetére kikötött pénzösszeg.

A kötbért mindenekelőtt el kell határolni a foglalótól: a kötbért nem a szerződés megkötésekor, hanem a szerződés megszűnése után adják.

A kötbér bármelyik szerződésszegés esetén követelhető, ha a felek a szerződésben azt írásban kikötötték, s az így szankcionált szerződésszegés felróható magatartás következménye.

A kötbérnek is van kárátalány funkciója. A kötbért meghaladó kár megtérítése csak az összecszerűség bizonyítása esetén követelhető.

A szerződő felek írásban megállapodhatnak, hogy az, aki a szerződésszegésért felelős, elveszít valamely olyan jogot vagy kedvezményt, amely őt a szerződés alapján megilletné – ez a jogvesztés.

A jogvesztés kikötése kétféle hatállyal lehetséges:

- a jogvesztés a szerződésszegéskor automatikusan bekövetkezik vagy
- a jogvesztéshez a jogosult ilyen irányú, külön nyilatkozatára is szükség van.

Hibás teljesítésért való feltétlen helytállást jelent a *jótállás, vagy más szóval garancia*.

A jótállási kötelezettség alapulhat jogszabályon, de jótállást szerződésben is lehet vállalni.

A feltétlen helytállás annyit jelent, hogy a kötelezett a kellékszavatossági igényeket meghaladó többletfelelősséget vállal. A hibás teljesítés következményei alól a kötelezett csak akkor mentesül, ha bizonyítja, hogy a meghibásodás oka az áru átadását követően keletkezett.

A jogosultnak érdekében állhat, hogy biztosítékot követeljen arra az esetre, ha fedezet hiányában nem jut hozzá követeléséhez.

A biztosítékadásnak két nagy csoportja ismeretes: a dologi és a személyi biztosítékadás.

A dologi biztosítékadás ismét két csoportra bontható: zálogjogra és óvadékra.

A személyi biztosítékadás nem más, mint a kezesség.

A zálogjog annyit jelent, hogy a jogosult a követelését kielégítheti zálogtárgyból, ha a kötelezett nem teljesít.

A zálogjog jellemzői:

- járulékos, azaz főkötelezettséget tételez fel
- terjedelme általában a főkötelezettség terjedelméhez igazodik, osztja a főkötelezettség jogi sorsát (annak megszűnése esetén automatikusan megszűnik)
- a követelés engedményezése esetén a zálogjogosultság is átszáll az új jogosultra.

Abszolút hatályú (mindenkivel szemben hatályos). Ez annyit jelent, hogy a zálogtárgyból való kielégítést mindenki köteles tűrni.

A zálogtárgyat felismerhetővé kell tenni, ennek módja:

- a zálogtárgyat a zálogjogosult birtokába adják (kézizálogjog)
- a zálogtárgyat megjelölik (jelzálogjog).

Ingók *kézizálogban*, ingatlanok csak *jelzálogban* lehetnek. Zálogjogot jogokon és követeléseken is lehet alapítani. A bankhitelt biztosító zálogjog jellemzője, hogy a zálogtárgyat nem kell a pénzüintézet birtokába adni, de az adós a vagyontárggyal csak a pénzüintézet hozzájárulásával rendelkezhet.

A *jelzálogjog* ingatlanon alapítható, pénzben meghatározott követelés biztosítására. A jelzálogjog a szerződés írásba foglalásával, és annak az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzésével jön létre.

Jelzálogjog alapján az ingatlant nem lehet birtokolni, s a hasznait sem lehet szedni. Az ezzel ellentétes megállapodás semmis.

Az *óvadék* (pénz, takarékbetétkönyv vagy értékpapír) a jogosult követelésének biztosítékául szolgál a szerződés nem teljesítése vagy nem szerződésszerű teljesítése esetén.

Az óvadékból az elévült követelés is kielégíthető. A jogosult óvadék esetében mindenkor köteles kárának nagyságát bizonyítani, tehát az óvadéknak nincs kárátalány funkciója.

Az óvadék és a zálogjog egymáshoz közelálló jogintézmények. A felek az óvadék nyújtására vonatkozó megállapodásban általában nem határozzák meg a biztosított követelés mértékét, míg zálogjog esetén ezt rendszerint megteszik.

A *kezesség* a szerződés teljesítésének személyi biztosítéka. A kezes arra vállal kötelezettséget, hogy ha a kötelezett nem teljesít, maga fog helyette a jogosultnak teljesíteni.

A kezességnek két fajtája:

Egyszerű kezesség esetében a jogosult csak akkor fordulhat a kezes ellen, ha a követelést a kötelezettől nem tudta behajtani. A kezes felé igazolnia kell a jogosultnak, hogy a kötelezettel szembeni fellépés eredménytelen volt, ugyanis ha ezt nem teszi, a kezes ún. sortartási kifogást támaszthat.

A készfizető kezesség esetében a kezesnek a kötelezettel egy sorban kell helytállnia. A bíróság a jogosult kérésére egyetemlegesen is marasztalhatja őket, s mindkettőjük vagyonára végrehajtás fogatosítható.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

1. A szakmai információ tartalom ismereteinek gyakorlati értelmezéséhez a tanulók valós bírósági tárgyalásra látogassanak el! A tárgyaláson látottakat a tanár által megadott, a szakmai információban szereplő tananyag szerint elemezzék, a polgári jogviszony alanyai, tartalma, tárgya stb. Különösen ajánlható, hogy saját korosztályukban előforduló, fiatakorúakkal, fiatal felnőttekkel kapcsolatos bírósági eseteket tanulmányozzanak!
2. A tanulók a tanár által előkészített valós szerződéseket, kötelmi jogviszonyokat tanulmányozzanak! Vitassák meg az aktuális szerződés elemeinek helyességét, elemezzék a szerződéseket a jogosult és a kötelezett szempontjából.

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Egészítse ki az alábbi mondatokat!

A legnagyobb és legfontosabb magánjogi jogág a..... Tartalmazza az egész .....alapelveit, általános szabályait, legfontosabb jogintézményeit.

A .....a privát autonómia alapvető jogágazata. A .....biztosítja és törvényileg garantálja az ember számára az önrendelkezés szabadságát, a személyiség szabad kibontakozását, önmegvalósítását. A polgári jog terjedelmét tekintve nagyobb részt .....kisebb részben..... A polgári jog a magánjognak az az ága, amely a törvény által jogalanyisággal felruházott személyeknek a vagyoni és egyes személyi viszonyait az .....és .....módszerével szabályozza.

2. feladat

Melyek a polgári jog területei?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

3. feladat

Melyek a polgári jog alapelveinek két speciális funkciója? Értelmezze is őket!

---

4. feladat

Melyek a polgári jogviszony elemei?

Blank writing area with horizontal lines for the answer to the 4th task.

5. feladat

Mit értünk a jó hírnév, a becsület és az emberi méltóság védelme alatt?

Blank writing area with horizontal lines for the answer to the 5th task.

6. feladat

Mit értünk tulajdonjog alatt?

Blank writing area with horizontal lines for the answer to the 6th task.

7. feladat

Mi a kötelmi jog fogalma?

---

8. feladat

Miből keletkezheth kötelmi jogviszony?

---

9. feladat

Mi a szerződés tárgya és tartalma?

---

10. feladat

Mit értünk a szerződés teljesítésén?

Blank area for writing the answer, containing horizontal lines and a large diagonal watermark reading "MUNKANYAG".

MEGOLDÁSOK

1. feladat

A legnagyobb és legfontosabb magánjogi jogág a **polgári jog**. Tartalmazza az egész **magánjog** alapelveit, általános szabályait, legfontosabb jogintézményeit.

A **polgári jog** a privát autonómia alapvető jogágazata. A **polgári jog** biztosítja és törvényileg garantálja az ember számára az önrendelkezés szabadságát, a személyiség szabad kibontakozását, önmegvalósítását. A polgári jog terjedelmét tekintve nagyobb részt **vagyonjog**, kisebb részben **személyi jog**. A polgári jog a **magánjognak** az az ága, amely a törvény által jogalanyisággal felruházott személyeknek a vagyoni és egyes személyi viszonyait az **egyenjogúság** és **mellérendeltség** módszerével szabályozza.

2. feladat

Területei az alábbiak:

- 1. Általános rész: alapvető polgári jogi fogalmakat, jogtudományi ismereteket fogalmaz meg
- 2. Személyi jog: ide tartoznak a személyek jogai, a személyiségvédelem joga és a szellemi alkotások joga.
- 3. Tulajdonjog: a tulajdonra vonatkozó elsődleges szabályokat tartalmazza.
- 4. Kötelmi jog: a polgári jogi felelősséggel és a szerződésekkel foglalkozik
- 5. Öröklési jog: a halál esetén bekövetkező tulajdonátszállást szabályozza.

3. feladat

A polgári jog alapelveinek két speciális funkciója az *értelmezési* és a *hézgapótlási funkció*.

Az értelmezési funkció: egyformán értelmezzék és alkalmazzák. Az egységes jogértelmezés ugyanis alapvető feltétele a jogbiztonság megvalósulásának.

Az alapelvek hézgapótló funkciójára pedig az általános jogi normák és az egyes életviszonyok szükségszerű különbözősége miatt van szükség.

4. feladat

Egy polgári jogviszony három elemből áll: alanyokból, tárgyakból és tartalomból.

A polgári jogviszony alanyai: az ember, a nem jogi személyiségű szervezetek, a jogi személyek és az állam.

A polgári jogviszony közvetlen tárgya azon emberi magatartások összessége, amelyeknek a felek általi tanúsítása az elérni kívánt célhoz, a joghatás beálltához szükséges.

Ha a jogviszony elemei hiánytalanul megvannak, és a jogviszony rendesen lebonyolódik, jogkövetkezményként beáll a joghatás.

A polgári jogviszony tárgya: az emberi magatartás, amelyre a jogok és kötelezettségek irányulnak, közvetett tárgya pedig a dolog, amelyre az emberi magatartás irányul.

A polgári jogviszony tartalmát a jogviszony alanyait megillető jogosultságok és az őket terhelő kötelezettségek alkotják.

---

5. feladat

A személyhez fűződő jogok védelme kiterjed a *jó hírnév* védelmére is. A *jó hírnév* sérelmét jelenti különösen, ha valaki más személyre vonatkozó, azt sértő, valótlan tényt állít, híresztel, vagy való tényt hamis színben tüntet fel. A hírnév társadalmi, közéleti, gazdasági ismertséget jelent. Ez az ismertség lehet kedvező vagy kedvezőtlen. A törvény csak a kedvező hírnevet, a "jó" hírnevet védi.

A *becsület* az egyéni értékek elismerését jelenti a társadalom részéről, s e területen az emberi személy akarata a kiindulópont arról, hogy mit is tekint személyes értékének. A becsületsértés megvalósulhat megszegés, megalázás esetén.

Az *emberi méltóság* minden embert megillető emberi alapjog. Mindenki tartozik olyan életvitelt kialakítani, mely méltó az emberhez. Másrészt minden természetes és jogi személy köteles tartózkodni az olyan magatartástól, amely mást gátol az emberhez méltó magatartásban. Az emberi méltóság sérelme megvalósulhat valamely nem, népcsoport, faj, felekezet, nemzetiség kisebbségét hirdető és kifejező magatartással.

---

6. feladat

A tulajdonjog dologi jogviszony, amely a dolog és a dolog tulajdonosa között jön létre.

A tulajdonjog tárgya minden birtokba vehető dolog. Köztulajdont és magántulajdont különböztetünk meg, amely egyenlő jogvédelmet élvez a polgári jog szempontjából.

---

7. feladat

Két vagy több személy közötti mellérendelt jogviszony, amelynek fogva kikényszeríthető kötelezettség keletkezik valamely szolgáltatás teljesítésére, ugyanakkor jogosultság a szolgáltatás követelésére.

---

8. feladat

- Szerződésből,
- jogellenes károkozásból,
- egyoldalú jogügyletből,
- közhatalmi aktusból,

- jogalap nélküli gazdagodásból,
- egyéb, törvényben szabályozott tényállásból

9. feladat

A *szervződés tárgya* a szolgáltatás. A szolgáltatás az a magatartás, amelyet a jogosult a kötelezettől követelhet, illetőleg, amelyet a kötelezet a szervződés alapján tanúsítani köteles. A szervződésben kikötött szolgáltatás valamely dolog, pénz, esetleg jog, adására, átadására, valamely tevékenységre: valaminek a tervezésére, elkészítésére, átalakítására, üzembe helyezésére, megjavítására, szerelésére, valamely tevékenység ellátására, vagy valamitől való tartózkodásra, valaminek az eltérésére irányulhat.

A szervződés tartalmát a felek, a jogszabályok keretei között szabadon határozzák meg. Ahhoz, hogy a szervződés a kellő joghatással és a felek szándékait tükrözően jöjjön létre, a felek a jogszabályban előírt, és az általuk lényegesnek tartott tartalmi elemeket kell a szervződésben foglalniuk.

10. feladat

A szervződés akkor tölti be rendeltetését, ha a felek elérték azt a fő gazdasági célt, aminek érdekében a szervződést létrehozták. Ez akkor következik be, ha a szervződést szervződés szerűen teljesítették. A szervződés teljesítése három lényeges elemre bontható:

- a teljesítés helyére
- a teljesítés idejére
- a teljesítés módjára.

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

1949. évi XX. Törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról

1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról

1957. évi IV. törvény az álligazgatási eljárás általános szabályairól

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

1990. évi LXV. Törvény a helyi önkormányzatokról

A(z) 1214-06 modul 002-es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
54 850 01 0010 54 01	Energetikai környezetvédő
54 850 01 0010 54 02	Hulladékgazdálkodó
54 850 01 0010 54 03	Környezetvédelmi berendezés üzemeltetője
54 850 01 0010 54 04	Környezetvédelmi mérés technikus
54 850 01 0010 54 05	Nukleáris energetikus
54 850 01 0010 54 06	Vízgazdálkodó
54 850 02 0000 00 00	Természet- és környezetvédelmi technikus
54 851 01 0000 00 00	Települési környezetvédelmi technikus

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

20 óra

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.
Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató